

CYKL
ESEJÓW

PRAWNO-
SPOŁECZNO-
HISTORYCZNYCH

Gdy piłują chrześcijan...

**„Prawo do niedzielnego wypoczynku”,
czy też „zakaz handlu w niedzielę”?**

Bartosz Zalewski

*To jest uczciwa kara za to co się stało,
to znaczy musimy was opłować z pewnych przywilejów,
dlatego że jeżeli nie, to znowu podniesiecie głowę (...)*

Zdjęcie na okładce: Wikipedia.org, Kancelaria Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, CC BY-SA 3.0 pl

WWW.ORDOIURIS.PL

Gdy pilują chrześcijan...

„Prawo do niedzielnego wypoczynku”, czy też „zakaz handlu w niedzielę”?

BARTOSZ ZALEWSKI

INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ ORDO IURIS

WARSZAWA 2023

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Uwagi historyczne i komparatystyczne. Prawo do niedzielnego wypoczynku w Niemczech i Francji	7
3. Postulaty zniesienia prawa pracowników branży handlowej do niedzielnego wypoczynku	11
4. Niedzielny wypoczynek a Konstytucja RP	13
5. Wnioski	16

1. Wstęp

Źródło: Adobe Stock

„Prawo do niedzielnego wypoczynku”, czy też „zakaz handlu w niedzielę”? Perspektywa będzie różna w zależności od tego, czy pytanie postawione zostanie pracownikom zatrudnionym w placówce handlowej, czy też przedsiębiorcy, który liczy na dodatkowe dochody w związku z prowadzeniem działalności również w niedzielę.

Wysiłki w celu zapewnienie pracownikom handlu wolnych niedziel podejmowane były już w 2013 r. Wówczas do Sejmu wpłynął obywatelski projekt ustawy „WOLNA NIEDZIELA” o zmianie ustawy Kodeks pracy (druk 2113). Zgodnie z informacją Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej projekt został poparty przez 113 750 obywateli. 21 marca 2014 r. projekt został odrzucony w pierwszym czytaniu¹. Tego samego dnia Sejm odrzucił w pierwszym czytaniu poselski projekt ustawy o zmianie Kodeksu pracy również przewidujący zakaz pracy w placówkach handlowych w niedzielę (druk 1612)².

Obywatelski projekt ustawy o ograniczeniu handlu w niedzielę wpłynął do Marszałka Sejmu 22 września 2016 r. (druk 870)³. Głównym inspiratorem obywatelskiego projektu ustawy

1 Szczegóły dotyczące głosowania dostępne są pod adresem internetowym: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&nrkadencji=7&nrposiedzenia=64&nrglosowania=12> (dostęp: 30 maja 2023 r.).

2 Druk dostępny jest pod adresem internetowym: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/C96425030D7CCB2BC1257BB40045E19E/%24File/1612.pdf> (dostęp: 30 maja 2023 r.). Szczegóły dotyczące głosowania dostępne są pod adresem internetowym: <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/agent.xsp?symbol=glosowania&NrKadencji=7&NrPosiedzenia=64&NrGlosowania=10> (dostęp: 30 maja 2023 r.).

3 Druk dostępny jest pod adresem internetowym: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/65031EB21E0B978CC1258036005797DE/%24File/870.pdf> (dostęp: 30 maja 2023 r.).

o ograniczeniu handlu w niedzielę był NSZZ „Solidarność”. W uzasadnieniu projektu wskazano m.in., że w badaniach przeprowadzonych na grupie liczącej blisko 1000 osób zatrudnionych w sklepach wielkopowierzchniowych „...otrzymano wyniki jednoznacznie wskazujące na potrzebę posiadania przez pracowników wolnej niedzieli. Wyłącznie 2 procent pracowników uznało, że korzystnym rozwiązaniem byłaby wypłata dodatkowego wynagrodzenia za pracę w te dni⁴”. Projekt poparło 518 220 obywateli polskich. Świadczy to o istnieniu rzeczywistego poparcia społecznego dla projektu. Sejm uchwalił ustawę 24 listopada 2017 r. głosami 254 posłów. Do ustawy poprawki uchwalił Senat. 10 stycznia 2018 r. Sejm przyjął poprawki senackie. 30 stycznia 2018 r. ustawa została podpisana przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę.

4 Uzasadnienie obywatelskiego projektu Ustawy o ograniczeniu handlu w niedzielę, s. 1.

2. Uwagi historyczne i komparatystyczne. Prawo do niedzielnego wypoczynku w Niemczech i Francji

Źródło: Adobe Stock

Tradycja wolnych niedziel jest bowiem dobrze ugruntowana w tradycji i kulturze europejskiej. Swoimi korzeniami sięga ona prawa rzymskiego, bowiem pierwsze regulacje ustanawiające niedzielę dniem wolnym od pracy pochodzą z IV w. po Chr.⁵ Taki stan rzeczy nie był w zasadzie kwestionowany aż do XVIII stulecia, kiedy to jego krytykę podjęli Monteskiusz i Wolter⁶. Wolne niedziele – co oczywiste – wspierane były autorytetem Kościoła Katolickiego⁷. Współcześnie w Europie Zachodniej brak jest jednolitego standardu ochrony prawa pracowników do niedzielnego wypoczynku. Niektóre państwa dopuszczają handel w niedziele, inne z kolei limitują możliwość podejmowania działalności związanej z handlem w różny sposób (przykładowo dopuszczając handel w określonych strefach, wyróżnionych ze względu na zaangażowanie miejscowej ludności w obsługę turystów). Warte uwagi są dwa modele występujące

5 Jako pierwszy niedziele wolne od prowadzenia czynności urzędowych wprowadził cesarz Konstantyn Wielki w 321 r. (C.I. 3, 12, 2 oraz C.Th. 2, 8, 1).

6 R. Beck, *Histoire du dimanche de 1700 à nos jours*, Paris 1997, s. 109-111.

7 *Ibidem*, s. 17 i n. Zob. także: Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, 1-4.

w największych pod względem liczebności populacji państwach Unii Europejskiej, tj. w Niemczech i we Francji.

W Republice Federalnej Niemiec zagadnienie to regulowane jest na szczeblu konstytucyjnym⁸. Już konstytucja Republiki Weimarskiej z 1919 r. stanowiła w art. 139, że niedziele i święta są prawnie chronione jako dni wypoczynku oraz wytchnienia (*Der Sonntag und die staatlich anerkannten Feiertage bleiben als Tage der Arbeitsruhe und der seelischen Erhebung gesetzlich geschützt*). Przepis ten – z mocy art. 140 aktualnie obowiązującej niemieckiej ustawy zasadniczej (*Grundgesetz*) – obowiązuje do dnia dzisiejszego.

W niemieckim prawodawstwie federalnym zagadnienie to uregulowane jest także w ustawie z 1956 r. (*Gesetz über den Ladenschluß*, skrótowo jako: *Ladenschlussgesetz* lub *LadSchlG*)⁹. W § 3 *LadSchlG* wprowadza się ogólną zasadę, zgodnie z którą placówki sprzedaży (*Verkaufsstellen*) powinny pozostawać zamknięte w niedzielę. Wyjątki od niej – obejmujące różne zakresy czasowe i przedmiotowe – określone są w odniesieniu do aptek (§ 4 *LadSchlG*), saloników prasowych (§ 5 *LadSchlG*), stacji benzynowych (§ 6 *LadSchlG*), punktów handlowych na dworcach, lotniskach oraz w portach (§ 7-9 *LadSchlG*). Poszczególnym landom pozostawiona decyzję w sprawie niektórych placówek handlowych funkcjonujących w uzdrowiskach oraz kurortach (§ 10 *LadSchlG*), dopuszczalności 2-godzinnego funkcjonowania takich placówek na obszarach wiejskich (§ 11 *LadSchlG*). Ustawa dopuszcza również umożliwienie funkcjonowania w niedzielę placówek sprzedających produkty mleczne oraz świeże owoce, piekarni, cukierni oraz kwiaciarni (§12 *LadSchlG*). Władze poszczególnych landów mogą również wprowadzić cztery dodatkowe niedziele handlowe z okazji różnego rodzaju tradycyjnych targów, jarmarków oraz innych tego rodzaju wydarzeń (§ 14 *LadSchlG*). Precyzyjnie uregulowana jest sytuacja pracowników wykonujących w związku z wskazanymi wyjątkami swoje obowiązki w niedzielę (§ 17 *LadSchlG*).

Ustawa niemiecka wydaje się regulować zagadnienia związane z niedzielami wolnymi dla pracowników handlu w sposób o wiele bardziej precyzyjny niż ustawa polska. Charakterystyczne jest precyzyjne określenie warunków pracy w niedzielę pod względem temporalnym oraz przedmiotowym (wyliczenia towarów, które mogą być przedmiotem obrotu w związku z działalnością placówki), nawet jeżeli przepisy mają charakter blankietowy, wyznaczając delegację do wydania aktów prawnych przez władze poszczególnych landów.

Podkreślić też należy, że zagadnienie dopuszczalności handlu w niedzielę – wprowadzonego przez władze krajowe Berlina w cztery kolejne niedziele adwentowe - było przedmiotem rozpoznania przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym w Karlsruhe. W uzasadnieniu wyroku z 1 grudnia 2009 r. Trybunał wskazał, że ochrona wolnych od pracy w handlu niedziel zapewnia podstawy dla ludzkiej rekreacji oraz podtrzymywaniu współżycia społecznego i porządku

8 A. Dylus, Czy przegraliśmy wolną niedzielę, „Chrześcijaństwo – świat – polityka. Zeszyty społecznej myśli Kościoła” 3/4 (2007), s. 24.

9 BGBl Teil I, Nr. 50, s. 875 i n. z późn. zm.

publicznego, stanowiąc zarazem gwarancję dla licznych praw podstawowych¹⁰. Trybunał podkreślił też, że w perspektywie historycznej niedziele wolne od pracy w placówkach handlowych zakorzenione były nie tylko w tradycji chrześcijańskiej, ale również w idei ochrony wolności ludzkiej oraz równości przedstawicieli wszystkich klas społecznych¹¹. Jak akcentował Trybunał, art. 139 konstytucji Republiki Weimarskiej ma zatem określoną treść religijną zakorzenioną w tradycji chrześcijańskiej, która idzie w parze z celem społecznym o charakterze świeckim¹². Trybunał wskazał także, że wolne od pracy niedziele i święta nie tylko sprzyjają i chronią korzystanie z wolności religii, ale również służą regeneracji fizycznej i psychicznej, są elementem ochrony małżeństwa i rodziny, umożliwiają praktyczną realizację prawa do zrzeszania się, a wreszcie w sposób szczególny odnoszą się do godności osoby ludzkiej, wyznaczając granicę ekonomicznemu wykorzystaniu człowieka, służąc jego dobru¹³.

We Francji wolne niedziele dla pracowników handlu gwarantowane są ustawą z 13 lipca 1906 r. o cotygodniowym wypoczynku w niedzielę (*Loi sur le repos hebdomadaire du dimanche*)¹⁴. Zauważyć należy, że ustawa ta wpisywała się w długą tradycję francuskich aktów prawnych, gwarantujących pracownikom wolne niedziele, jakie wydawane były w XIX w.¹⁵ W literaturze podkreśla się, że ustawa z 1906 r. pozbawiona jest wymiaru religijnego, co jedynie potwierdza tezę o uniwersalnym charakterze wolnej niedzieli, która jest dobrem istotnym tak dla chrześcijan, jak i dla osób bezwyznaniowych¹⁶.

Regulacja francuska ma szerszy charakter niż ustawa obowiązująca w Polsce. Zgodnie z art. 1 ustawy z 1906 r. obejmuje ona zarówno pracowników handlu, jak i przemysłu oraz usług. Art. 2 ustawy francuskiej przewiduje pewne odstępstwa od tej ogólnej zasady, motywowane koniecznością zaspokajania potrzeb społecznych lub zakłóceniami w funkcjonowaniu zakładu pracy. Skorzystanie z tych wyjątków wymaga jednak spełnienia wymogów formalnych, przewidzianych w art. 8-9 ustawy, a zatem przede wszystkim uzyskania zgody właściwego miejscowo prefekta, która może być wydana po uzyskaniu opinii rady miejskiej, izby handlowej oraz lokalnych związków zawodowych i związków pracodawców. Istnieją również wyłączenia przedmiotowe spod ogólnego zakazu pracy w niedzielę, gdzie pracownicy rotacyjnie wykonują swoje obowiązki. Dotyczy to przykładowo zakładów świadczących usługi hotelarskie, restauracji, kwiaciarni, sklepów tytoniowych, szpitali, hospicjów, aptek, itp. (art. 3 ustawy francuskiej).

10 Wyrok I Izby Senatu Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z 1 grudnia 2009 r. w połączonych sprawach 1 BvR 2857/07 i 2858/07, § 139.

11 *Ibidem* § 140.

12 *Ibidem* § 141.

13 *Ibidem* § 145.

14 *Journal Officiel* du 14 juillet 1906, s. 4831.

15 Pierwsza ustawa w tym względzie – wyraźnie nawiązująca do stanu prawnego sprzed rewolucji – wydana została w 1814 r. Po niej wydane jeszcze szereg aktów prawnych, które dostosowywały szczegółowe rozwiązania do aktualnych potrzeb społecznych i ekonomicznych – zob. R. Beck, *Esprit et genèse de la loi du 13 juillet 1906 sur le repos hebdomadaire*, „Histoire, économie & société” 3/28 (2009), s. 7 i n.

16 *Ibidem*, s. 6-7. Zob. także: A. Dylus, op. cit., s. 15-16. Autorka odnosi się do pojawiającej się w debacie publicznej na temat wolnych niedziel argumentacji, zgodnie z którą państwo nie powinno chronić wartości istotnych z punktu widzenia religijnego. Niezależnie od absurdalności tej tezy w jej wymiarze ogólnym, należy przyznać rację Autorce, wskazującej, że wolna niedziela jest w pierwszym rzędzie dobrem publicznym.

W ostatnich latach zagadnienie wolnych niedziel stało się przedmiotem ożywionej debaty publicznej i pewnych zmian legislacyjnych, zmierzających do faktycznego ograniczenia praw pracowników. Jest to przede wszystkim wynikiem tzw. ustawy Macrona z 2015 r. (*loi du Macron*)¹⁷, która złagodziła wymogi formalne wydania przez prefekta zgody na prowadzenie działalności w niedzielę (art. 241 wskazanej ustawy), a ponadto wprowadziła możliwość tworzenia specjalnych stref turystycznych, w których handel niedzielny może być prowadzony (art. 242 wskazanej ustawy). We Francji dostrzegalna jest zatem tendencja do obniżenia standardu ochrony prawa pracowników do wolnej niedzieli.

Nadmienić wypada, że w swoim pierwotnym kształcie regulacja francuska nieco przypominała rozwiązania polskie, obowiązujące w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (dalej jako: k.p.)¹⁸. Zgodnie z art. 1519 § 1 k.p. dniami wolnymi od pracy są niedziele i święta określone w przepisach o dniach wolnych od pracy. Art. 15110 k.p. przewiduje z kolei szereg odstępstw od tej zasady, zbliżonych do wyjątków określonych w art. 2 i 3 francuskiej ustawy z 1906 r.¹⁹ Trzeba jednak zauważyć, że ochrona prawa do wypoczynku niedzielnego jest w polskich realiach o wiele słabsza, brakuje bowiem procedury wyrażenia zgody na funkcjonowanie zakładu pracy w niedzielę, jaką przewidział prawodawca francuski w art. 8-9 ustawy z 1906 r.

17 Loi n° 2015-990 du 6 août 2015 pour la croissance, l'activité et l'égalité des chances économiques, Journal Officiel de la République Française n°0181 du 7 août 2015 page 13537 texte n° 1.

18 Dz. U. z 2018 r., poz. 917.

19 Zgodnie z art. 15110 k.p. praca w niedziele i święta jest dozwolona m.in. w razie konieczności prowadzenia akcji ratowniczej w celu ochrony życia lub zdrowia ludzkiego, ochrony mienia lub środowiska albo usunięcia awarii, w ruchu ciągłym, przy pracy zmianowej, przy wykonywaniu prac koniecznych ze względu na ich użyteczność społeczną i codzienne potrzeby ludności, w szczególności w zakładach świadczących usługi dla ludności, gastronomii, zakładach hotelarskich, etc.

3. Postulaty zniesienia prawa pracowników branży handlowej do niedzielnego wypoczynku

Źródło: Adobe Stock

Pomimo, że prawo do niedzielnego wypoczynku funkcjonuje w państwach Europy Zachodniej, w Polsce środowiska lewicowo-liberalne wciąż powtarzają slogan o konieczności odebrania pracownikom branży handlowej prawa do niedzielnego wypoczynku. Miałoby to nastąpić w imię rzekomego „uwolnienia handlu”, a nawet obrony konsumpcyjnego stylu życia. Postulat uchylecia przedmiotowej ustawy odnaleźć można w programie największej formacji opozycyjnej – Koalicji Obywatelskiej. W dokumencie programowym z 2019 r. wskazuje się: „Zlikwidujemy zakaz handlu w niedziele. Jednocześnie wszystkim pracownikom, nie tylko tym zatrudnionym w handlu, zostanie zagwarantowane prawo do dwóch wolnych niedziel w miesiącu”²⁰. W 2020 r. zdominowany przez opozycję Senat podjął uchwałę w sprawie skierowania do Sejmu projektu ustawy zakładającego czasowe zniesienie za-

kazu handlu w niedzielę. Za uchwałą, która przewiduje, że zakaz nie obowiązywałby w czasie epidemii, opowiedziało się 45 senatorów, 43 było przeciw, nikt nie wstrzymał się od głosu²¹.

20 Twoja Polska. Program Koalicji Obywatelskiej, s. 89 – dokument dostępny pod adresem: <https://platforma.org/upload/document/86/attachments/121/KO%20Program.pdf> (dostęp: 30 maja 2023 r.).

21 Senat proponuje zniesienie zakazu handlu w niedzielę, Prawo.pl – tekst dostępny pod adresem internetowym: <https://www.prawo.pl/biznes/zakaz-handlu-w-niedziele-senat-proponuje-zniesienie,504070.html> (dostęp: 14 sierpnia 2023 r.).

Próby realizacji tego pomysłu podejmowano jeszcze w 2021 r. Wówczas poseł Koalicji Obywatelskiej, Piotr Borys, stwierdził: „Żądamy zniesienia zakazu handlu w niedziele, z jednoczesnym zachowaniem praw pracowniczych”²². Bardziej radykalne wydają się postulaty Adama Szałki, posła Koalicji Obywatelskiej, który wyraźnie przedkłada konsumpcjonizm ponad prawo do niedzielnego wypoczynku pracowników handlu: „Pomysłodawcom wprowadzanego stopniowo od 2018 r. zakazu handlu w niedzielę wcale nie chodziło o dobro pracowników. Tutaj chodziło przede wszystkim o to, żeby narzucić pewien rodzaj stylu życia. Żeby narzucić Polakom, że niedziela jest takim dniem, gdzie nie mogą robić zakupów”²³. Za likwidacją prawa pracowników handlu do niedzielnego wypoczynku opowiada się również Koalicja Polska – PSL, której przedstawiciel, wicemarszałek Senatu Michał Kamiński, stwierdził: „Rozpoczynamy zbieranie podpisów poparcia pod projektem ustawy o przywróceniu handlu we wszystkie niedziele. Zniesienie zakazu przywróci normalność, odblokuje polską przedsiębiorczość; tego chcą Polacy”²⁴.

Postulaty lewicowo-liberalnych formacji skonfrontować należy z postanowieniami polskiej Konstytucji. Jest to zasadne, ponieważ przeciwni prawu do niedzielnego wypoczynku politycy wielokrotnie stwierdzali, że polska ustawa zasadnicza powinna być uszanowana.

22 Cyt. za: Postowie KO: Żądamy zniesienia zakazu handlu w niedziele, Dziennik.pl – tekst dostępny pod adresem internetowym: <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8247551,zakaz-handlu-w-niedziele.html> (dostęp: 14 sierpnia 2023 r.).

23 Cyt. za: K. Witwicka-Jurek, Zakaz handlu w niedziele będzie zniesiony? „Wszystko zależy od wyników wyborów” – tekst dostępny pod adresem internetowym: <https://wiadomosci.radiozet.pl/Biznes/zakaz-handlu-w-niedziele-bedzie-zniesiony-wszystko-zalezy-od-wynikow-wyborow> (dostęp: 14 sierpnia 2023 r.).

24 Cyt. za: Senatorowie zajmą się projektem znoszącym zakaz handlu w niedziele, Gazeta Prawna – tekst dostępny pod adresem: <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8259744,petru-zakaz-handlu-w-niedziele-senat.html> (dostęp: 14 sierpnia 2023 r.).

4. Niedzielny wypoczynek a Konstytucja RP

Źródło: Adobe Stock

Polska Konstytucja nie przewiduje *expressis verbis* prawa pracownika do wypoczynku niedzielnego²⁵. Jednakże zgodnie z art. 66 ustawy zasadniczej pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy, co jednoznacznie przesądza, że ustawodawca zwykły ma obowiązek takiego kształtowania treści norm ustawowych, by prawo to zostało zrealizowane. Jednocześnie, zgodnie z art. 81 Konstytucji RP, prawo do dni wolnych od pracy może być dochodzone jedynie w granicach przewidzianych przez ustawę²⁶.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego: „[f]unkcja niedzieli, w kręgu kultury chrześcijańskiej, nie była zasadniczo tożsama z rolą dnia wolnego od pracy. Wedle tradycji chrześcijańskiej istnieje odwieczny rytm dni roboczych i świąt, przy czym za święta uznawane były także niedziele, przez co niedzieli było bliżej do świąt

25 Zob. L. Garlicki, S. Jarosz-Żukowska, komentarz do art. 66, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. II, [red.] L. Gralicki, M. Zubik, Wyd. Sejmowe 2016, uwaga 14.

26 Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 października 2000 r., sygn. akt K 12/00, OTK 2000/7/255, pkt III 4: „Trybunał Konstytucyjny (...) uważa, że choć nie sprowadza to art. 66 (i innych podobnych przepisów) do roli postanowienia o czysto programowym charakterze, to jednak redukuje zakres jego bezpośredniej stosowalności (oraz innych przepisów wskazanych w art. 81). W szczególności oznacza to ograniczenie zakresu roszczeń, jakie na podstawie art. 66 mogą przysługiwać jednostce. W każdym razie, za niedopuszczalne można uznawać wysuwanie roszczeń o charakterze pozytywnym, opartych wyłącznie na art. 66, a idących dalej niż to wynika z odpowiednich ustaw. Znaczenie prawne art. 66 (i innych podobnych przepisów) rysuje się natomiast w płaszczyźnie negatywnych obowiązków ustawodawcy, bo polega na wskazaniu mu pewnych minimalnych obowiązków. Innymi słowy, jeżeli regulacja ustawowa zejdzie poniżej pewnego minimum ochrony i doprowadzi do sytuacji, gdy dane prawo zostanie wydrążone z rzeczywistej treści, to - choćby w oparciu o zakaz naruszania „istoty” praw i wolności (art. 31 ust. 3 zd. 2) - będzie można postawić takiej regulacji zarzut niekonstytucyjności i to zarówno w procedurze wniosku lub pytania prawnego, jak i w drodze skargi konstytucyjnej”.

chrześcijańskich niż do dni wolnych od pracy, jednakże przemiany społeczne, kulturowe i cywilizacyjne doprowadziły do stopniowego traktowania niedzieli jako dnia wolnego pracy (...)”²⁷. Z powyższego wysnuć należy wniosek, że kulturowo ugruntowane jest, by to właśnie niedziela uznana została za dzień wolny od pracy, który pracownik może dedykować zarówno praktykom religijnym, jak i wykorzystać na inne sposoby, takie jak rekreacja czy spędzanie czasu z rodziną. W tym względzie regulacja zapewniająca możliwie najlepsze gwarancje niedzielnego wypoczynku przyczynia się do pełniejszej realizacji szeregu przepisów Konstytucji, w tym zwłaszcza art. 71 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy zasadniczej, który stanowi, że państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny oraz art. 18 Konstytucji RP, który statuuje zasadę ochrony i opieki władz Rzeczypospolitej nad rodziną.

Pomimo, że na ogół wskazuje się swobodę prawodawcy w określeniu, które dni w roku mają być wolnymi od pracy (w tym również od pracy w handlu)²⁸, to podkreślić trzeba, że swoboda ta nie jest niczym nieograniczona. Przede wszystkim prawodawca musi uwzględniać w tej materii inne postanowienia Konstytucji RP, w tym w szczególności dotyczące możliwości uprawiania kultu, publicznej modlitwy, uczestniczenia w obrzędach religijnych, wynikające z wolności religii, o których mowa w art. 53 ust. 2 ustawy zasadniczej. Ponadto określenie, które dni mają być wolne od pracy, musi czynić zadość obowiązkowi współdziałania państwa oraz kościołów i związków wyznaniowych dla dobra człowieka i dobra wspólnego, o którym mowa w art. 25 ust. 3 Konstytucji RP. Rekonstrukcja obowiązku zapewnienia pracownikom dni wolnych od pracy, który ciąży na ustawodawcy, mającym wskazać, jakie to będą konkretnie dni, powinna także uwzględnić treść preambuły do Konstytucji RP, w której wyraźnie wspomina się o „kulturze zakorzenionej w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu”.

Poczynione uwagi powinny skłaniać do zagwarantowania prawa do wypoczynku niedzielnego wszystkim osobom zatrudnionym na warunkach określonych w art. 22 § 1 k.p., a zatem tym, którzy zobowiązani są do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, w zamian za wynagrodzenie. Wyjątki w tym względzie powinny być określone z uwzględnieniem przesłanek określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP²⁹. *De lege ferenda* należy zatem rozważyć zmiany na gruncie Kodeksu pracy, które uniemożliwiłyby arbitralne narzucanie pracownikom obowiązku pracy w niedzielę.

Niedziela jest dniem szczególnym w polskiej tradycji i kulturze. Jest to jedyny dzień tygodnia, który można w całości poświęcić rodzinie. W tym względzie cele ustawy o ograniczeniu handlu w niedzielę zostały zrealizowane. Na podstawie analizy danych geolokalizacyjnych, firma

27 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 października 2012 r., sygn. akt K 27/11, OTK-A 2012/9/102, pkt III 3.1.

28 *Ibidem*; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 maja 2013 r., sygn. akt SK 11/11, OTK-A 2013/4/40, pkt III 3.2; L. Garlicki, S. Jarosz-Żukowska, komentarz do art. 66..., uwaga 14.

29 Przepis ten stanowi, że: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”.

Selectivv Mobile House ustaliła, że spośród 511 221 badanych osób, ok. 40% wybrało się w niedzielę 11 marca 2018 r. na spacer do parku lub na plac zabaw, 19% odwiedziło stacje benzynowe, a zaledwie 3% zdecydowało się na zakupy on-line³⁰. Jak wskazuje się w opracowaniu Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii „[w] świetle przeprowadzonych analiz, obserwowanych trendów i zjawisk, nie rekomenduje się wprowadzania zmian w obecnym modelu dochodzenia do pełnego ograniczenia handlu w niedzielę, przy czym niezbędne jest przeprowadzenie pogłębionego badania i obserwacji handlu detalicznego oraz oddziaływania ograniczenia niedzielnego na placówki małego formatu”³¹.

30 A. Warchał, M. Warchał, *Raport z badań nad skutkami ustawy o ograniczeniu handlu w niedzielę i święta oraz w niektóre inne dni – aspekty prawne, psychologiczne, społeczne i gospodarcze* [opracowane na zlecenie Krajowego Sekretariatu Banków, Handlu i Ubezpieczeń NSZZ „Solidarność”], s. 8; materiały prasowe dostępne pod adresem internetowym: <https://businessinsider.com.pl/finanse/handel/zakaz-handlu-w-niedziele-co-robili-polacy-gdy-sklepy-byly-zamkniete/82sqbzx> (dostęp: 30 maja 2023 r.).

31 MPiT, *Ocena wpływu ograniczenia handlu w niedzielę*, s. 3 – plik dostępny pod adresem internetowym: https://www.gov.pl/documents/910151/911704/MPiT_Analiza_niedziela_20190403.pdf/9a9961e0-9126-f406-a05c-9de979cbbd9d (dostęp: 30 maja 2023 r.).

5. Wnioski

Źródło: Adobe Stock

Przyjąć należy, że postulowane przez Koalicję Obywatelską oraz inne formacje opozycyjne zniesienie „zakazu handlu w niedzielę” jest niezasadne. Pomysł ten godzi w prawo pracowników branży handlowej do niedzielnego wypoczynku, możliwości spędzania czasu w gronie najbliższej rodziny, a także podejmowania aktywności religijnej w przypadku chrześcijan. Pomyślnicy zniesienia prawa do niedzielnego wypoczynku wprost odwołują się natomiast do rzekomej konieczności ochrony konsumpcyjnego stylu życia, jak gdyby jedyną formą spędzania czasu wolnego były właśnie zakupy. Lekceważą przy tym treść polskiej Konstytucji, która wprowadza wprost nie gwarantuje prawa do niedzielnego wypoczynku, ale w szeregu swoich postanowień daje wyraz systemowi wartości, w którym to właśnie niedziela powinna być uznana za dzień wolny od pracy. Uzasadniony jest tym samym postulat lepszego zabezpiecze-

nia prawa do niedzielnego wypoczynku pracownikom zatrudnionym w innych branżach, niż handlowa. Każdy pracownik powinien mieć prawo do wolnej niedzieli, a jego ograniczenie (np. poprzez konieczność pracowania przez dwie niedziele w miesiącu) powinno być uzasadnione ważnymi, konstytucyjnie określonymi względami, jak przykładowo koniecznością ochrony życia i zdrowia ludzkiego, względnie odnosić się do branż o określonej specyfice (hotelarstwo, gastronomia, placówki kultury, branża rozrywkowa).

WSPARCIE DARCYŃCÓW

Instytut Ordo Iuris jest fundacją i zakres naszej aktywności jest ściśle uzależniony od funduszy, które pozyskamy na działalność statutową. Ceniąc sobie niezależność, nie korzystamy ze środków publicznych i grantów, których pozyskanie mogłoby ją ograniczać. Naszą działalność prowadzimy tylko dzięki hojności naszych Darczyńców, zwłaszcza tych, którzy wspierają nas regularnie co miesiąc w ramach Kręgu Przyjaciół (więcej na: www.przyjaciele.ordoiuris.pl)

RAZEM MOŻEMY REALNIE WPŁYWAĆ NA RZECZYWISTOŚĆ!

DAROWIZNĘ MOŻNA PRZEKAZAĆ NA KONTO

32 1160 2202 0000 0002 4778 1296

Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris
ul. Zielna 39, 00-108 Warszawa
oraz za pomocą przelewów internetowych
Tpay i PayPal (szczegóły na stronie www.ordoiuris.pl)

ordoiuris.pl

[/ordoiuris](https://www.facebook.com/ordoiuris)

[@Ordoluris](https://twitter.com/Ordoluris)

[/ordoiuris](https://www.youtube.com/ordoiuris)